

KANDIDAT

5228

PRØVE

JUR203 1 Juridisk metode II

Emnekode	JUR203
Vurderingsform	Hjemmeeksamen
Starttid	08.04.2021 08:00
Sluttid	08.04.2021 12:00
Sensurfrist	28.04.2021 21:59
PDF opprettet	14.01.2022 14:31

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
i	JUR203 V21 forside	Informasjon eller ressurser
1	JUR203 V21 oppgave	Langsvar

1 JUR203 V21 oppgave

Gjør rede for bruken av forarbeider ved lovtolkning i et utvalg Høyesterettsdommer fra 2000-tallet.

Skriv ditt svar her...

1. Innledende betraktninger

I rettsanvendelsesprosessen tar rettsanvenderen utgangspunkt i et rettslig grunnlag, ved løsningen av det rettsspørsmålet som er reist. På lovregulert område, vil startpunktet for rettsanvendelsesprosessen være lovteksten. Lovene i Norge er vedtatt av Stortinget, vårt lovgivende og folkevalgte organ. Ved en slik lovtolkning, tar rettsanvenderen andre rettskildedefaktorer i betraktning, for å klarlegge innholdet i det som skal bli den endelige rettsregelen. Denne oppgaven er avgrenset til å omfatte forarbeidenes betydning ved lovtolkningen.

Rettsanvendelsesprosessen overordnede målsetting er å ivareta de grunnleggende verdier som retten bygger på. For at disse verdiene skal ivaretas på best mulig måte, forutsetter dette at rettsanvenderene følger den metoden som er anerkjent og legitimert av rettssystemet, det juridiske fellesskap, og samfunnet for øvrig. Hvilke rettskildedefaktorer som tas i bruk, vil derfor være av stor betydning for hvorvidt rettsanvendelsesprosessen anses legitim eller ikke.

I denne oppgaven vil jeg ta for meg den reiste problemstillingen, og belyse den med konkrete eksempler fra Høyesterettspraksis. Oppgaven vil også inneholde en redegjørelse av ulike metodiske perspektiver i bruken av forarbeider ved lovtolkning. Avslutningsvis vil jeg ta for meg noen "de lege ferenda"-betraktninger, og sette problemstillingen opp mot den metodiske rettskildelæredebatten.

1.2 Lovtolkningsprosessen

Lovtolkningsprosessen består i å ta utgangspunkt i en lovtekst, og tolke denne i lys av andre relevante rettskildemessige faktorer. Resultatet av lovtolkningsprosessen munner ut i et tolkningsresultat.

I norsk rett praktiserer vi gjerne presiserende, bokstavelig, utvidende, innskrenkende og antitetisk tolkning. I tillegg hender det at det tas i bruk en analogisk anvendelse av en lovbestemmelse, men dette omtales ikke som et tolkningsresultat.

1.3 Forarbeider som rettskilde

I korte trekk er forarbeidene en rettskildefaktor som gir uttrykk for lovgivers vilje, og kan inneholde uttalelser om hvordan loven skal og bør forstås, hvilke hensyn som bør gis utslagsgivende betydning, og hva lovgiver har hatt for øye når loven ble vedtatt.

2. Relevans

2.1 Forarbeidenes generelle relevans

Ved klarleggingen av innholdet i en lovtekst, er forarbeidene en av rettskildefaktorene som gis mest vekt i rettsanvendelsesprosessen. Den hyppige bruken av forarbeidene i norsk juridisk metode kan gjerne forklares gjennom lovgiverteknikken som benyttes i Norge. Norske lover er kjent for å være upresise og vidt formulerte, og fordrer rettsanvenderen i å gjøre inngående tolkninger og vurderinger for å klarlegge innholdet i den enedelige rettsregelen. Utgangspunktet ved lovtolkning er å ta utgangspunkt i den naturlige språklige forståelsen i lovteksten. Men fordi lovgiver bevisst har utformet vage og flertydige lovbestemmelser, blir vi nødt til å ta øvrige rettskildefaktorer i betraktning for å klarlegge innholdet. Dette til forskjell fra eksempelvis lovgiverteknikken i Tyskland, hvor lovene er detaljregulerende, og er ment å regulere hvert enkelt tilfelle. I Tyskland er det til gjengjeld forarbeidene svært liten relevans i rettsanvendelsesprosessen. Forarbeidenes posisjon i norsk rett kan dermed illustreres gjennom lovgivningsteknikken vi har i Norge. De er dessuten utarbeidet av kyndige fagpersoner og jurister, og vil således yte betydelig relevans ved lovtolkningen.

Forarbeidenes relevans kan også forklares gjennom betraktningen om lojalitet til lovgiver. Vårt lovgivende organ, Stortinget besitter stor demokratisk legitimitet, og det å vektlegge forarbeidstuttalelser i lovtolkningen, vil være i tråd med hensynet til den demokratiske legitimitet.

Relevansen til forarbeider fra ikke-vedtatte lover

I enkelte tilfeller kan det foreligge forarbeider til en ny lov som er på vei. Her oppstår det en problemstilling i tilknytning til relevansen av slike forarbeider. Dette er jo lover som enda ikke er vedtatt, og derfor ikke kan sies å nyte demokratisk legitimitet, enda. Denne problemstillingen kom på spissen i kjølvannet av dommen om Sinnssykes ankerett, Rt. 1979 s. 1079. Her trakk retten frem en forarbeidsuttalelse til en lov som var på vei. Loven var dermed ikke trådt i kraft, men Høyesterett valgte likevel å tillegge forarbeidsuttalelsen vekt i sin avgjørelse.

Det betenkelige med et slik resonnement, er hensynet til den demokratiske legitimitet. Man kan her spørre seg om en forarbeidsuttalelse til en lov som enda ikke er vedtatt, i det hele tatt nyter demokratisk legitimitet og kan vektlegges som en tungtveiende rettskildefaktor i juridisk argumentasjon. Dette er noe betenkelig.

På den andre side må det være av betydelig relevans at en slikt forarbeidsuttalelse illustrerer en rettsutvikling som er i fremmasj. Det var også slik Høyesterett stilte seg til denne forarbeidsuttalelsen i dommen om Sinnssykes ankerett, og forarbeidsuttalelsen ble, i medhold av også øvrige rettskildefaktorer, tillagt avgjørende vekt. Dette illustrerer betenkelighetene og fordelene med å vektlegge forarbeidsuttalelser til lover som ikke er vedtatt.

Relevansen til forarbeider til utenlandsk lovgivning

Det kan også problematiseres hvorvidt forarbeider til utenlandsk lovgivning har relevans i norsk rett. Her vil jeg vise til R.t 1985 s. 883 som viser at Høyesterett tillegger slike forarbeider vekt.

Betenkeligheten ved å vektlegge slike forarbeidsuttalelser vil også her knytte seg til den demokratiske legitimitet. Dette sentrale verdihensynet er ikke ivaretatt gjennom forarbeider fra utenlandsk rett. Dette er rettskildefaktorer hvor norske lovgivere ikke har vært involvert. Å vektlegge slike uttalelser kan imidlertid sies å ivareta hensynet til rettsenhet. Det skaper en større sammenheng mellom landegrensene og rettssystemene på tvers av disse. Dette kan tale for at forarbeider til utenlandsk lovgivning likevel kan være relevante i norsk rett.

Den utbredte internasjonaliseringen som norsk rett står overfor viser i stadig økende grad at internasjonale rettskildefaktorer er vanskelig å komme unna. I lys av dette perspektivet, må forarbeider til utenlandsk ikke kunne sies å være utenkelig som en relevant rettskildefaktor i norsk rett.

1.2 Forarbeidenes konkrete relevans

Forarbeidenes konkrete relevans kan beskrives gjennom den omfattende prosessen som arbeidet med å vedta en ny lov, består i. Lovforslaget skal gjennom flere prosesser før det vedtas en ny lov.

Forarbeidene utgjør da resultatet av de innstillinger og ekspertutredninger som er behandlet av kyndige komiteer og avdelinger, i arbeidet frem mot loven. De inneholder således de uttalelser og vurderinger som har vært relevante gjennom hele arbeidet frem mot loven. Den endelige lovteksten kan vi dermed kalle for den endelige konklusjonen på lovprosessen (Nygaard s. 196). Nygaard hevder videre at forarbeidene har en såpass tett forbindelse til lovgivningsprosessen, at det er dette som må begrunne dens autorisasjon som rettskildefaktor.

I lys av det som er nevnt over, kan vi gjerne si at forarbeidene nyter en avledet demokratisk legitimitet. Bruken av lovforarbeider i juridisk argumentasjon, er egnet til å ivareta rettens grunnleggende hensyn til den demokratiske legitimitet. Dette kan forklares gjennom den tett forbindelsen mellom lovgivningsprosessen, hvor forarbeidene produseres, og den endelige lovteksten som vedtas av Stortinget. Dette forklarer hvilken konkret relevans forarbeidene har.

Både Høyesterett og Stortinget har gjennom rettspraksis og statspraksis akseptert bruken av forarbeider i rettsanvendelsen. Dette kan også gjerne sees i sammenheng med den allerede nevnte, fragmentariske lovgivningsteknikken vi har i Norge. Lovforarbeidene vil på mange måter kunne "utfylle" lovtekstene, der de selv ikke sier stort om hvordan loven skal forstås. Høyesteretts utbredte bruk av forarbeider i sin rettsanvendelse og lovtolkning, gir også legitimitet til bruken

av forarbeider ved lovtolkningen. Dette begrunnes i Høyesteretts rolle som Norges øverste domstol etter grl. § 88 og dens rettsavklarende og rettsutviklende institusjon.

Den faglige autoritet som kommer til uttrykk i forarbeidene kan også forklare hvilken relevans forarbeidene har som rettskildedefaktor i norsk rett. Som allerede nevnt, består lovgivningsprosessen i Norge av kyndige fagutredninger og uttalelser fra fagpersoner. Dette er en omstendighet som gir forarbeidene en ytterligere legitimitet som rettskilde, og viser at den er egnet til å ivareta hensynet til rasjonalitet i rettssystemet.

3. Slutninger fra forarbeidene

Målet for all rettsanvendelse er å komme frem til et resultat som er mest mulig rimelig i både generell og konkret forstand. Vi sier gjerne at den beste løsningen på et rettsspørsmål er den som har de beste rettskildemessige grunner for seg. Dette poenget henger nøye sammen med hvorvidt den konkrete rettsanvendelsesprosessen er egnet til å ivareta rettens grunnleggende verdier, og være mest mulig legitim innenfor det juridiske fellesskap, og samfunnet ellers.

3.1 Helhetlig tolkning

Også ved lovtolkning er dette poenget med oss. Det samme gjelder gjennom bruken av forarbeider ved lovtolkning. Når rettsanvenderen skal trekke slutninger fra forarbeidene, for å bidra til tolkningen av lovteksten, er det derfor nødvendig at rettens legitimitet og grunnleggende verdier får gjennomslag. Hensynet til den demokratiske legitimitet vil best ivaretas gjennom en helhetlig fortolkning av forarbeidene. Dette må sees i sammenheng med at en selektiv og isolert tolkning av enkeltuttalelser i forarbeidene, vil kunne medføre at rettsanvenderen overser viktige uttalelser, som kunne fått avgjørende betydning for det endelige tolkningsresultat. I lys av den demokratiske legitimitet, som et grunnleggende verdipremiss i rettsanvendelsesprosessen, vil selektiv tolkning

av lovforarbeidene kunne medføre at dette hensynet ikke gis like stor plass som rettssystemet krever at det gis.

Torstein Eckhoff har imidlertid tatt til orde for at enkelte rettskildefaktorer kan gis en noe mer svekket betydning der andre rettskildefaktorer fortjener mer plass. Skal vi ta Eckhoff på orde her, vil dermed en selektiv bruk av forarbeidene kunne legitimeres, dersom andre rettskildefaktorer gir grunn til det. i den videre fremstillingen vil jeg belyse noen metodiske poenger ved Høyesteretts bruk av forarbeider ved lovtolkningen.

3.2 Selve slutningen

Proessen med å trekke slutninger fra forarbeidene, stiller seg imidlertid annerledes fra den isolerte tolkningen av en enkelt lovbestemmelse. Loven er autorativt vedtatt, og må derfor tolkes etter sin ordlyd, og etter en allminnelig språklig forståelse. Det samme tolkningsprinsipp gjør seg ikke gjeldene ved tolkning av forarbeidene. Som tidligere nevnt nyter forarbeidene en avledet demokratisk legitimitet, og hensynet får ikke samme gjennomslagskraft gjennom forarbeidene som det gjør gjennom lovteksten. Derfor må forarbeidene betraktes som en helhet, og ikke fintolkes.

3.3 Objektiv tolkning

Nygaard har tatt til orde for at et best mulig tolkningsresultat i rettsanvendelsesprosessen vil oppnås dersom man kobler seg selv ut, og foretar en objektiv tolkning av hver enkelt rettskildefaktor. Denne teorien kan forklares gjennom betydningen av rettens grunnleggende verdihensyn. Slik jeg forstår Nygaard vil de grunnleggende verdiene i retten best ivaretas dersom rettsanvenderen kobler ut egne vurderinger og betraktninger, i møte med hver enkelt rettskilde. Til tross for at Nygaard ikke uttrykkelig sier noe om konkrete kriterier for tolkningen av forarbeider, må han forstås dithen at en objektiv tilnærming, vil være best egnet til å ivareta de underliggende og grunnleggende hensyn som rettsanvendelsesprosessen skal bygge på.

4. Hvordan bruker Høyesterett forarbeidene ved lovtolkning i sin rettspraksis?

Høyesteretts bruk av forarbeider ved lovtolkningen er illustrerende for den juridiske metode generelt. Bruk av forarbeidene er varierende, og det finnes flere ulike tilfeller hvor Høyesterett har benyttet seg av forarbeidene på svært varierende. Dette kan blant annet forklares med at Høyesterett har hatt ulike verdihensyn for øyet, og gitt andre rettskildefaktorene ulikt gjennomslag.

Hvordan Høyesterett tolker forarbeidene, kan vise seg å ha stor betydning for resultatet Høyesterett kommer frem til. Dette vil jeg belyse gjennom en rekke eksempler fra rettspraksis. Variasjonene i slutninger fra forarbeidene viser at den samme forarbeidsuttalelsen kan tolkes forskjellig av ulike dommere. Jeg viser i den forbindelse til Røstaddommen og Sira-Kvina, hvor det ble foretatt ulike slutninger fra det samme forarbeidet.

Grundig behandling - GMAC-dommen

Dette er en avgjørelse som ikke er fra 2000-tallet, men som jeg likevel velger å trekke inn for å belyse et sentralt poeng, og som kan belyse godt hvordan forarbeidsbruken kanskje var bedre før. Den best tenkelige anvendelsen av forarbeidsuttalelser ved lovtolkning og et drømmescenario sett fra et verdimeslig perspektiv, må sies å være der rettsanvenderen har tatt for seg ordlyden i lovteksten, på en måte som er i tråd med god juridisk metode, og videre bruker forarbeidene på en grundig måte for å klarlegge innholdet i lovbestemmelsen.

GMAC-dommen er en avgjørelse jeg vil trekke frem for å belyse mitt poeng her. Det Høyesterett gjør i denne dommen, kan på den ene siden kritiseres, men på den andre siden honoreres. Høyesterett foretar seg en relativt kortfattet redegjørelse for innholdet i panteloven § 13-5, og går raskt over i forarbeidene. Mindretallet stiller seg uenig til måten Høyesterett tar for seg lovteksten i denne dommen, og retter kritikk mot den metodiske tilnærmingen. Flertallet går nemlig rett over i forarbeidene og således et eksempel på å betrakte lovtekst og forarbeidene som en helhet. Resultatet Høyesterett kommer frem til, på

bakgrunn av sin argumentasjon, viser at flertallet endte opp med å tillegge forarbeidene mer vekt enn det resultat lovteksten ga uttrykk for.

Her skulle Høyesterett ha betraktet lovteksten og forarbeidene mer samlet, og således kommet frem til et resultat som var klarere i tråd med hensynet til den demokratiske legitimitet.

Når det kommer til flertallets måte å bruke forarbeidene på, må denne isolert sett honoreres. Høyesterett går grundig inn i forarbeidene. Måten flertallet behandler forarbeidene på en slik grundig måte, må sies å være egnet til å ivareta hensynet til den demokratiske legitimitet på en tilfredsstillende måte.

Det må også legges til her at førstevoterende behandler lovendringen som er gitt uttrykk for, på en grunnleggende måte. I lys av den tilgjengeligheten som forarbeidene nå har, vil dette også være egnet til å ivareta hensynet til forutberegneligheten i norsk rett.

Selektiv bruk - Advokatpartnerdommen

Advokatpartnerdommen er et eksempel på at Høyesterett tilsynelatende har tillagt betraktningen av forarbeidene en "forforståelse". Førstevoterende velger seg her ut selektive uttalelser, og det kan virke som man på forhånd har bestemt seg for hvilket resultat man ønsker å komme frem til, før man tar forarbeidene i betraktning. Dette er en mer betenkelig måte å anvende forarbeidene på, og ikke den slutningsprosessen som er best egnet til å ivareta rettens grunnleggende hensyn.

Lovforarbeidene støtter her det tradisjonelle arbeidstakerbegrepet, og kunne derfor ikke være et argument for å tolke dette videre enn hva som var allminnelig antatt.

Andre deler av forarbeidene gir uttrykk for at det sentrale er å holde på de tradisjonelle skillene som begrepet fordrer, og at det formelle derfor kan være avgjørende. Argumentasjonen og anvendelsen av forarbeidene i denne dommen viser at Høyesterett har tillagt en selektiv bruk av forarbeidene, og således søkt en løsning på forhånd.

Et slikt tolkningsresultat hvisker ut de grunnleggende verdihensyn som forarbeidene representerer. Det er hele forarbeidet som besitter en avledet demokratisk legitimitet, og følgelig vil det derfor være nødvendig å ta hele forarbeidet i betraktning ved anvendelsen av forarbeider som rettskildefaktor. En annen omstendighet er at det vil vrike særlig lite forutberegnelig dersom vår øverste domstol bare benytter seg av deler av forarbeidsuttalelser i sin rettsanvendelse. Folk flest gis derfor ingen mulighet til å forutse hvorvidt et helt forarbeid eller bare deler av det vil kunne tillegges vekt i sin sak. Dette må sies å være betenkelig.

Fragmentert bruk - Støvlethældommen

Forskjellen på mindretallet og flertallets votum i Støvlethældommen kan også illustrere betydningen av hvordan rettsanvenderen anvender forarbeidene ved lovtolkningen.

Forarbeidene til forbrukerkjøpsloven inneholdt her uttalelser som kunne tjene til både forbrukerens ugunst, men også gunst. Også her kan perspektivet fra Advokatpartnerdommen sies å være utslagsgivende.

Det flertallet gjør i sin anvendelse av forarbeidene, kan også i denne dommen sies å være betenkelig. Førstevoterende, og flertallet for øvrig tillegger miljøhensyn utslagsgivende vekt, og uttaler at dette er hensyn som forarbeidene synes å legge betydelig vekt på. Det førstevoterende her overser er at andre deler av forarbeidene uttrykkelig viser at forbrukerhensynet også skal gis betydelig vekt.

Til forskjell fra GMAC-dommen, går ikke flertallet grundig nok inn i helheten i forarbeidene, og anvender en selektiv og pragmatisk tilnærming til forarbeidene. Dette må også her sies å være lite egnet til å ivareta lojaliteten overfor lovgiver, og hensynet til både forutberegnelighet og demokratisk legitimitet.

Ordlydstolkning - Fosterdiagnostikk Rt. 2013.s. 1689.

Dommen om fosterdiagnostikk er også egnet til å belyse måten Høyesterett anvender forarbeidene i sin rettsanvendelse, og variasjonen i slike slutninger. i dommen tok høyesterett forarbeidene til pasienskadeloven i betraktning, som inneholdt en uttalelse om erstatning for uønskede barn.

Forarbeidsuttalelsen blir her behandlet gjennom en ordlydstolkning, noe som kan sies å være betenkelig. Forarbeidene er ikke vedtatt på samme måte som lovtekst, og nyter derfor ikke den samme demokratiske legitimitet. Det å behandle forarbeidene på en slik måte er derfor betenkelig, og ikke i tråd med gjeldende rettskildeprensipp.

Dommen har vært gjenstand for kritikk i den forstand at HR går for detaljert og grunnleggende inn i lovforarbeidene. Uttalelsen som ble tillagt vekt viste seg å ikke ta sikte på den problemstillingen som Høyesterett stod overfor. Det kan derfor virke som Høyesterett også tillate en hypotetisk lovgivervilje vekt, de gikk derfor utifra at lovgiver hadde ment noe som viste seg å ikke være tilfellet. Dette er noe som må sies å være lite egnet til å ivareta forutberegneligheten.

5. Forarbeiders vekt

Det er ikke vanlig at Høyesterett uttrykkelig viser til forarbeidenes varierende vekt. i Rt. 2009 s. 1412 er en avgjørelse hvor Høyesterett likevel uttrykker seg om forarbeidenes vekt. I dommen sier førstevoterende likevel ingen ting om variasjonene i forarbeidenes vekt, men gir uttrykk for at forarbeidene har stor vekt. Det er likevel en rekke prinsipper som kan forklare hvordan forarbeidsuttalelser tillegges ulik vekt i lovtolkningsprosessen.

Forarbeidenes vekt i kollisjoner med andre rettskildefaktorer kan belyses gjennom ulike faktorkontellasjoner. Kort fortalt avgjøres forarbeidenes vekt av alderen på uttalelsen, hvor klar og entydig den er, hvor gjennomtenkte og gjennomarbeidet de er, hvor tett opp mot lovens vedtakelsestidspunkt de er

kommet ut, og dels vil også vekten bero på faktorkontellasjonene til de rettskildefaktorene de står opp i mot.

Egenvekt og relativ vekt

Forarbeidenes vekt styres i det store og det hele av dets "egenvekt" og "relative vekt". Egenvekten bestemmes av faktorer som alder, hvor tett opp mot lovens vedtakelsesdato det er publisert, hvor klar og entydig uttalelsene fra forarbeidene er, og hvor gjennomarbeidet forarbeidet er. Det vil i praksis bety at et forarbeid som eksempelvis er kommet lenge før lovens vedtakelsesdato, må tillegges mindre vekt enn en uttalelse som er kommet relativt tett opp til vedtakelsesdato. Dette illustreres også gjennom variasjonen i vekten til en NOU og en Odelstingsproposisjon.

Forarbeidenes relative vekt avhenger av hvordan den stiller seg i forhold til andre rettskildefaktorer. Her vil det naturlig nok også spille en rolle hvilken rolle de øvrige rettskildefaktorene spiller i det samlede rettskildebildet. Ved eksempelvis sterke reelle hensyn på privatrettens område, viser praksis at forarbeidsuttalelser kan tillegges noe mindre vekt. Dette vil variere fra sak til sak, og avhenger av det øvrige rettskildebildets sammensetting.

Forarbeidene sett opp mot lovteksten

Der lovteksten er klar og entydig, vil lovteksten som hovedregel gis forrang for forarbeidsuttalelsen. Det hører med til sjeldenhetene at forarbeidene vektet forran lovteksten, ettersom lovteksten er det allminnelige utgangspunktet for lovtolkningen. Dette er også best i tård med rettsstatens grunnverdier. På legalitetsprinsippets område er dette nærmest selvsagt, da lovteksten er den eneste rettskildefaktoren som tilsynelatende oppfyller kravet til hjemmel på legalitetsprinsippets område.

I den forbindelse bør Passbåt-dom 1, Rt. 1973 s. 433 nevnes, dette er en avg. Her tilla Høyesterett forarbeidene utslagsgivende vekt til fordel for en

lovbestemmelse de fant uklar. Dommen er kritisert, og Høyesterett tok avstand fra dette i senere rettspraksis.

Knut Bergo har kritisert Høyesteretts betydelige vekting av forarbeidene, og mener at forarbeidene heller skal brukes en sammenligningsbasert rettsanvendelse (jf. Jussens venner 2003/38 - Bjarne Askeland) , hvor lovteksten og forarbeidene betraktes som en enhet, men hvor lovteksten gis den fremtredende rolle, i tråd med hensynet til den demokratiske legitimitet, og lojalitet overfor lovgiver.

Motstrid innad

En forarbeidsuttalelser vekt vil også svekkes dersom det er motstrid mellom ulike uttalelser i samme forarbeid. Dette forutsetter at ulike uttalelser fra samme forarbeid trekker i ulike retninger, og vil normalt løses ved at forarbeidet sees bort ifra av rettsanvenderen.

6. Kort om perspektivet fra Kløftadommen

Vekten av forarbeider og lovgivers vilje har også reist seg som en problemstilling i maktfordelingstankegangen og spørsmålet om domstolens prøvelsesrett. I Rollagdommen og Øvre Ullern terrasse, henholdsvis Rt. 2007 s. 1281 og Rt. 2007 s. 1306 opprettholder HR den tredelingen som Kløftadommen kom med i sin tid. Kløftadommen bygger på at prøvelsesretten av lovers grunnlovsmessighet skal være mest intens der det er snakk om privates rettigheter, og minst intens i spørsmål om maktbalanse, og forholdet mellom Storting og regjering.

Økonomiske spørsmål kommer i en mellomstilling.

Rollagdommen og øvre ullern terrasse oppstiller et særtilfelle, hva gjelder vekten av forarbeidsuttalelse i maktfordelingen mellom Storting og domstol. Der en forarbeidsuttalelse er klar og grundig nok, vil man ved prøving av økonomiske rettigheter kunne vektlegge lovgivers vilje, og uttalelsene i forarbeidene.

Denne modifikasjonen fra Kløftadommen viser at man vektlegger forarbeidsuttalelser i spørsmål om domstolskontroll, vil kunne innebære et rykk i maktbalansen. Her kan det spørres om lovgivers vilje gis en for stor rolle i et slikt perspektiv. Her gjelder det egentlig bare for lovgiver å uttale seg klart og tydelig om forholdet mellom lov og grunnlov, og dermed få et fremtrinn i maktfordelingen. Dette kan synes å være problematisk.

7. Betydningen av lovformål og lovgiverviljen

Forarbeidenes betydning ved lovtolkning kommer i en særstilling der forarbeidene uttrykkelig sier noe om hva som er formålet med loven. Å tillegget lovformålet vekt i en lovtolkningsprosess, kan virke svært legitimt. Som vi kjenner til fra den juridiske metodelære, kan lovformålet uttrykkes gjennom reelle hensyn og formålsbetraktninger, men også gjennom lovteksten selv og forarbeidene.

Dersom lovformålet er gitt uttrykk for i forarbeidene, vil dette formålet besitte en sterkt rettskildemessig tyngde. Derfor vil formål gjerne tillegges betydelig vekt, dersom forarbeidene gir klart uttrykk for det, og således gir rettsanvenderen en åpen mulighet til å tillegge lovgivers vilje en betydelig vekt. Dette er sterkt i tråd med hensynet til den demokratiske legitimitet, det kan virke forutberegnelig, og det er dessuten egnet til å ivareta rettferdighet i rettsanvendelsen.

Mer betenkelig er det der rettsanvenderen oppstiller et formål, på bakgrunn av en hypotetisk tilnærming. Her har man ikke den samme rettskildemessige tyngden til grunn, og en slik formålsbetraktning kan ikke gis like stor vekt som et som kommer fra forarbeidene.

8. Avsluttende betraktninger

Å vektlegge forarbeider som tolkningsbidrag ved lovtolkning, vil som det er blitt illustrert over, kunne være et sterkt og viktig bidrag i opprettholdelsen av den

demokratiske legitimitet, som er et viktig grunnleggende hensyn i rettssystemet. Rettsanvenderene er nødt til å tillegge dette hensynet vekt for å opprettholde et legitimit og verdimesig koherent rettssystem og en legitim rettsanvendelse.

I denne sammenheng vil jeg trekke frem Bergo, og hans syn på den rettskildelæren og den juridiske metode. Bergo kan betrakes som en positivist, og er bevisst på at våre grunnleggende verdihensyn må gis betydelig fortrinn i rettsanvendelsen. Som jeg har nevnt tidligere, mener han at den beste måten å oppnå et verdimesig koherent rettssystem på, er å tillegge lovgiverlojaliteten en særlig rolle, og kan mener dette best lar seg gjøre ved å forholde seg til en sammenligningsbasert tilnærming mellom lovtekst og forarbeider. Utifra Bergos synspunkt, vil lovteksten danne utgangspunktet, for å best ivareta lovgiverviljen, men forarbeidene må komme inn for å klarlegge innholdet, da disse uttalelsene gjerne er mer detaljert utarbeidet og inneholder et større omfang av "begrepsparagdime".

Det finnes mange gode grunner til å gi forarbeidene betydelig vekt i rettsanvendelsen, og lovpositivistene må på mange måter sies å ha mange gode poenger i sine utredninger og teorier. Forarbeidene er på mange måter et uttrykk for lovgiverviljen. Ved å vektlegge forarbeidene i rettsanvendelsen, er man dermed tro mot lovgiver, og lovgivers intensjoner, og man ivaretar samtidig hensynet til den demokratiske legitimiteten.

Forutberegneligheten må også kunne sies å ivaretas gjennom en gjennomtenkt vektlegging av lovforarbeider lovtolkning. Per nå er forarbeidene tilgjengelige for folk flest, og det vil derfor være mulig å sette seg inn i hva forarbeidene sier.

Det er imidlertid betenkelig å vektlegge forarbeidene i større grad enn lovteksten. Her vil jeg trekke trådene tilbake til den tidligere nevnte GMAC-dommen, her synes jeg problematikken kommer godt frem, ettersom Høyesterett anvender forarbeidene i større grad enn lovteksten i seg selv. I tråd med rettens grunnleggende verdihensyn, og målet om et verdimesig koherent

rettssystem, kan det sies å være betenkelig å gi forarbeidene en så utslagsgivende plass som det her ble gjort. Der forarbeidene brukes på "bekostning" av lovt teksten, mener jeg det må kreves særlig tungtveiende grunner for å kunne finne en slik metodisk tilnærming akseptert.

Bør man kreve klarere retningslinjer ved slutning fra forarbeider? - en kort de lege ferenda-betraktning

Avslutningsvis vil jeg reise en betenkelighet knyttet til måten Høyesterett tilsynelatende tar forarbeidene i betraktning. Vi ser fra det tidligere nevnte at Høyesterett stadig faller ned på en selektiv og fragmentert bruk av forarbeidsuttalelser i sin lovtolkning. Dette er ikke særlig forutberegnelig, og det kan på mange måter sies å mangle en klarere form for rettskildeprinsipper når det kommer til hvordan man bør trekke slutninger fra forarbeidene. Det vil gangne rettssamfunnet og rettsanvenderene for øvrig å oppstille klarere retningslinjer.